

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ» В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Л.В. Смолій, Н.В. Діхтяренко

Уманський національний університет садівництва (м. Умань, Україна)
e-mail: lsmoliy@ukr.net; ORCID: 0000-0002-7426-0468
e-mail: dichtiarenkon@gmail.com; ORCID: 0000-0002-3187-7919

Статтю присвячено розгляду аспектів імплементації засад «зеленої економіки» як інноваційної стратегічної моделі у функціонуванні аграрного сектору економіки. Дослідження здійснювалось із використанням комплексного підходу, аналітико-монографічного, статистико-економічного методів, методу логічного узагальнення та ін. Доведено, що концептуалізація та практична реалізація принципів «зеленої економіки» є пріоритетним напрямом розвитку аграрного виробництва та сільських територій у країнах Європейського Союзу та має стати таким для України. Здійснено оцінку умов формування «зеленої економіки» в аграрній сфері, проаналізовано тенденції її розвитку. Встановлено, що реалізація потенціалу «озеленення» аграрної економіки потребує подолання низки екологічних проблем: виснаження та деградація земель сільськогосподарського призначення, забруднення водних ресурсів, значний обсяг викидів в атмосферу тощо. Сформовано структурно-логічну модель трансформації аграрної сфери економіки України в умовах реалізації Європейського Зеленого Курсу, яка охоплює цілі, принципи, напрями, інструменти реалізації та визначає основних бенефіціарів переходу до концепції «зеленої економіки». Обґрунтовано стратегічні пріоритети розвитку «зеленої економіки» в аграрній сфері та визначено цільові орієнтири на найближчу перспективу, які охоплюють практично всі сфери аграрного сектору економіки України. Ними мають стати підвищення рівня продовольчої безпеки, збільшення ефективності використання ресурсів, як екологічної, так і економічної, зменшення енергетичної залежності, підвищення експортного потенціалу галузі та національної економіки загалом. Узагальнено та систематизовано кількісні індикатори імплементації принципів «зеленої економіки» та Європейського Зеленого Курсу щодо впровадження у сфері аграрного виробництва. Встановлено недостатній рівень існуючого фінансового забезпечення заходів, передбачених пропонованою стратегією, та окреслено можливі джерела фінансування заходів щодо забезпечення екологізації аграрної економіки.

Ключові слова: екологізація, сільськогосподарське виробництво, Європейський Зелений Курс, цільові орієнтири, «озеленення» економіки.

ВСТУП

Реалізація євроінтеграційної стратегії України та її цілей щодо входження в європейський економічний простір вимагає впровадження підходів до формування економічної політики в напрямі забезпечення еколого-економічної ефективності виробництва та споживання. Аграрний сектор економіки є одним з найперспективніших із позиції переорієнтації на «зелений» курс розвитку. Функціонування галузі безпечує 40% від загального українського експорту, вже зазнає трансформацій під впли-

вом зростаючих вимог ринку ЄС, країни якого входять до числа найбільш значних торговельних партнерів України. Спільна аграрна політика – стратегічний план Європейського Союзу – передбачає імплементацію принципів «озеленення» економіки в розвиток аграрного виробництва та сільських територій. Пріоритетом фінансового забезпечення (у розмірі до 35% спільного аграрного бюджету країн ЄС) є екологічні схеми забезпечення і підтримки безпечних технологій агровиробництва, збереження біорізноманіття тваринного і рослинного світу, охорона ландшафтів, підтримка клімату, розвитку біоекономіки

сільських регіонів [1]. Окрім того, з метою досягнення Цілей сталого розвитку Європейською Комісією в 2019 р. було оголошено про запровадження програми дій ЄС під назвою «The European Green Deal» (Європейський Зелений Курс). Одним із ключових напрямів Європейського Зеленого Курсу (ЄЗК) є «озеленення» аграрної політики.

Зважаючи на стратегічний вектор зовнішньоекономічної політики України в напрямі зближення з ЄС, а також передумови, що склалися в аграрному секторі, постає необхідність вирішення завдання його трансформації на засадах «зеленої економіки». Це дасть змогу гарантувати достатній рівень національної продовольчої безпеки, мінімізувати екологічні ризики у функціонуванні аграрного сектору, задовольнити соціальні запити, забезпечити зміцнення конкурентних позицій на зовнішніх ринках.

Метою роботи є здійснення економічної оцінки умов формування «зеленої економіки» та обґрунтування стратегічних пріоритетів її розвитку в аграрній сфері економіки України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Важливість перетворень в аграрній економіці, спрямованих на її «озеленення», привертає увагу дедалі більшої кількості науковців, як українських, так і іноземних. Особливості формування моделі зеленої економіки в аграрному секторі вивчали Пищенко О.В. [2], Ходаківська О.В. [3; 4], Шпикуляк О.Г., Супрун О.М. [5], Купінець Л.С. [6], Ковальчук С., Кравчук А. [7], Гонта Д., Кирилюк Є. [8], Яцук І.П., Моклярчук Л.І. [9], Палапа Н.В. [10] та ін.

Концептуальні засади впровадження принципів «зеленої економіки» розглядали такі іноземні вчені, як Кругман П. [11], Камерон А. [12]. Екологічні, соціальні та економічні аспекти розвитку «зеленої економіки» в аграрному секторі інших країн досліджуються у працях Селвіна Б. [13], Єзерської-Тьоле О. [14]. Проблема, що порушується в дослідженнях науковців,

відносно нова, тому потребує поглибленого вивчення з метою аналізу існуючих викликів та вироблення стратегічних напрямів політики «озеленення» аграрної економіки.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Досягнення поставленої в статті мети реалізувалося за допомогою використання низки загальнонаукових і специфічних методів та підходів, а саме: аналітико-монографічний — для розгляду існуючих досліджень, що стосуються сталого розвитку «зеленої економіки»; комплексний підхід — для аналітичної оцінки тенденцій розвитку «зеленої економіки» в аграрному секторі; причинно-наслідковий аналіз — для визначення перешкод для розвитку «зеленої економіки»; статистико-економічний — для пошуку та обробки статистичних даних та дослідження індикаторів; логічного узагальнення — для формування висновків.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Аграрний сектор економіки України має необхідний потенціал для впровадження принципів «зеленої» економіки, однак це потребує подолання значного обсягу невирішених на сьогодні проблем, зокрема виснаження та деградація земель сільськогосподарського призначення, забруднення водних ресурсів, високий рівень викидів в атмосферу через застосування застарілого обладнання. За даними Національного інституту стратегічних досліджень України, стан земельних ресурсів України близький до критичного. Землі сільськогосподарського призначення займають 71%, з них 78% становить рілля. Поширені процеси деградації земель, ерозія ґрунтів охоплює 57% території [15] (рис. 1).

Щороку змивається понад 500 млн т ґрунту. Площа еродованої ріллі сягає близько 11 млн га, а еродованих сільськогосподарських угідь — понад 13 млн га, або близько 32,0% загальної їх площі. Дефляційно небезпечні сільськогосподарські угіддя становлять понад 19 млн га (46,0%

Рис. 1. Типи й орієнтовне поширення деградацій ґрунтів в Україні [15]

усієї площі). Економічний збиток від ерозії перевищує 10 млрд дол. США на рік [16; 17].

Крім того, аграрний сектор економіки є одним із джерел продукування небезпечних видів відходів в Україні. У Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 р. констатується, що значні обсяги накопичених в Україні відходів та відсутність ефективних заходів, спрямованих на запобігання їх утворенню, утилізацію, знешкодження та видалення, спричиняють загострення несприятливої екологічної ситуації та стримують розвиток національної економіки. Виробництво сільськогосподарської продукції призводить до викидів трьох парникових газів: вуглекислого газу, метану та оксиду азоту. За даними річного звіту Міністерства енергетики та охорони навколишнього середовища України «Запас парникових газів України 1990–2018» [18], у 2018 р. діяльність у сільському господарстві спричинила викиди в обсязі 98 млн т CO₂, або 29% від загальних викидів, тобто майже кожна третя тонна викидів парникових газів пов'язана із діяльністю у сільському господарстві. Найбільшу частку серед них займають викиди від втрати органічного вуглецю у ґрунтах — 48,2%; викиди від сільськогосподарських ґрун-

тів — 33,5; викиди від кишкової ферментації — 8,3; викиди від споживання пального технікою — 5,3; викиди від поводження з відходами тваринництва — 2; інші джерела викидів — 2,7%.

За даними Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990–2020 рр. частка викидів в еквіваленті CO₂ агробізнесом у 2020 р. становила майже 13% від загального обсягу викидів парникових газів (табл.).

Отже, не зважаючи на імплементацію світового досвіду та впровадження екологічних технологій аграрного виробництва, агробізнес України досі не характеризується високим рівнем екологізації.

Трансформація аграрного сектору на засадах «зеленої економіки» повинна супроводжуватись виділенням чітких цілей, принципів, напрямів та інструментів реалізації. Ці елементи становитимуть єдину систему перетворень, що матиме своїм результатом збереження, збільшення і відновлення природного капіталу в аграрній сфері як найважливішого економічного активу і джерела суспільних благ (рис. 2).

Основними вигодоотримувачами переходу до концепції «зеленої економіки» в аграрній сфері є:

**Динаміка викидів парникових газів за категоріями джерел парникових газів
в аграрному секторі України, тис. т в еквіваленті CO₂ [19; 20]**

Роки	Категорії джерел парникових газів в аграрному секторі України						Всього
	у рослинництві				у тваринництві		
	вищування рису	сільсько-господарські угіддя	вапнування	застосування сечовини	внутрішня ферментація	поводження з гноєм	
1990	216,43	35709,95	2592,08	270,14	45924,87	7308,44	92021,91
2000	187,12	15264,85	63,47	82,23	18468,60	2441,46	36507,73
2001	140,86	16769,07	71,47	117,02	18746,74	2399,30	38244,46
2002	140,75	16647,36	53,78	116,91	18926,94	2556,43	38442,17
2003	166,13	13927,54	49,37	191,11	16984,02	2372,71	33690,88
2004	158,16	16962,84	83,33	35,83	16016,58	2179,28	35436,02
2005	158,57	17011,59	90,92	138,32	15719,51	2222,95	35341,86
2006	161,01	16979,44	105,99	171,32	15460,79	2314,25	35192,8
2007	156,72	15731,11	112,35	212,11	13998,08	2244,39	32454,76
2008	146,85	21054,47	124,95	355,18	13241,48	2187,15	37110,08
2009	181,97	19622,78	151,88	175,03	12767,38	2251,10	35150,14
2010	217,31	19348,96	127,46	334,73	12191,90	2334,19	34554,55
2011	219,98	24080,83	127,16	391,52	11784,12	2317,52	38921,13
2012	191,74	22948,71	161,72	351,36	12016,15	2357,81	38027,49
2013	179,32	27008,06	182,25	381,75	12257,78	2407,11	42416,27
2014	75,58	27413,42	156,26	386,03	11681,10	2344,20	42056,59
2015	86,72	25979,33	169,83	372,50	10970,24	2224,99	39803,61
2016	89,07	28876,25	140,09	457,62	10752,01	2126,43	42441,47
2017	94,11	29697,25	168,60	512,07	8597,04	2022,17	41091,24
2018	93,58	33479,29	163,74	201,18	8298,21	2002,73	44238,73
2019	94,83	33004,02	163,23	316,84	7918,02	1958,37	43455,31
2020	82,99	31845,54	131,35	235,51	7447,07	1944,65	41687,11

- виробники аграрної продукції, які зможуть забезпечити поступове підвищення якості, конкурентоспроможності власної продукції та відповідність стандартам; отримати доступ до нових ринків збуту та джерел залучення коштів у агро-виробництво; підвищити результативність діяльності;
- наймані працівники, які беруть участь у виробничих та управлінських процесах за рахунок підвищення стандартів соціально-трудова відносин;
- мешканці сільських територій, для яких забезпечуватиметься проживання в безпечних з екологічної точки зору умовах та збереження природних ресурсів;
- споживачі продовольчої продукції, для яких розширяться можливості екологічно безпечного для здоров'я та якісного харчування;
- окремі регіони, а також держава та суспільство загалом за рахунок досягнення цілей сталого розвитку, подолання багатьох проблемних моментів у сфері продовольчої безпеки, забезпечення економічного зростання в аграрному секторі та підвищення його конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Сукупність цих напрямів охоплює практично всі сфери аграрного сектору економіки України та постає пріоритетами реалізації політики впровадження концеп-

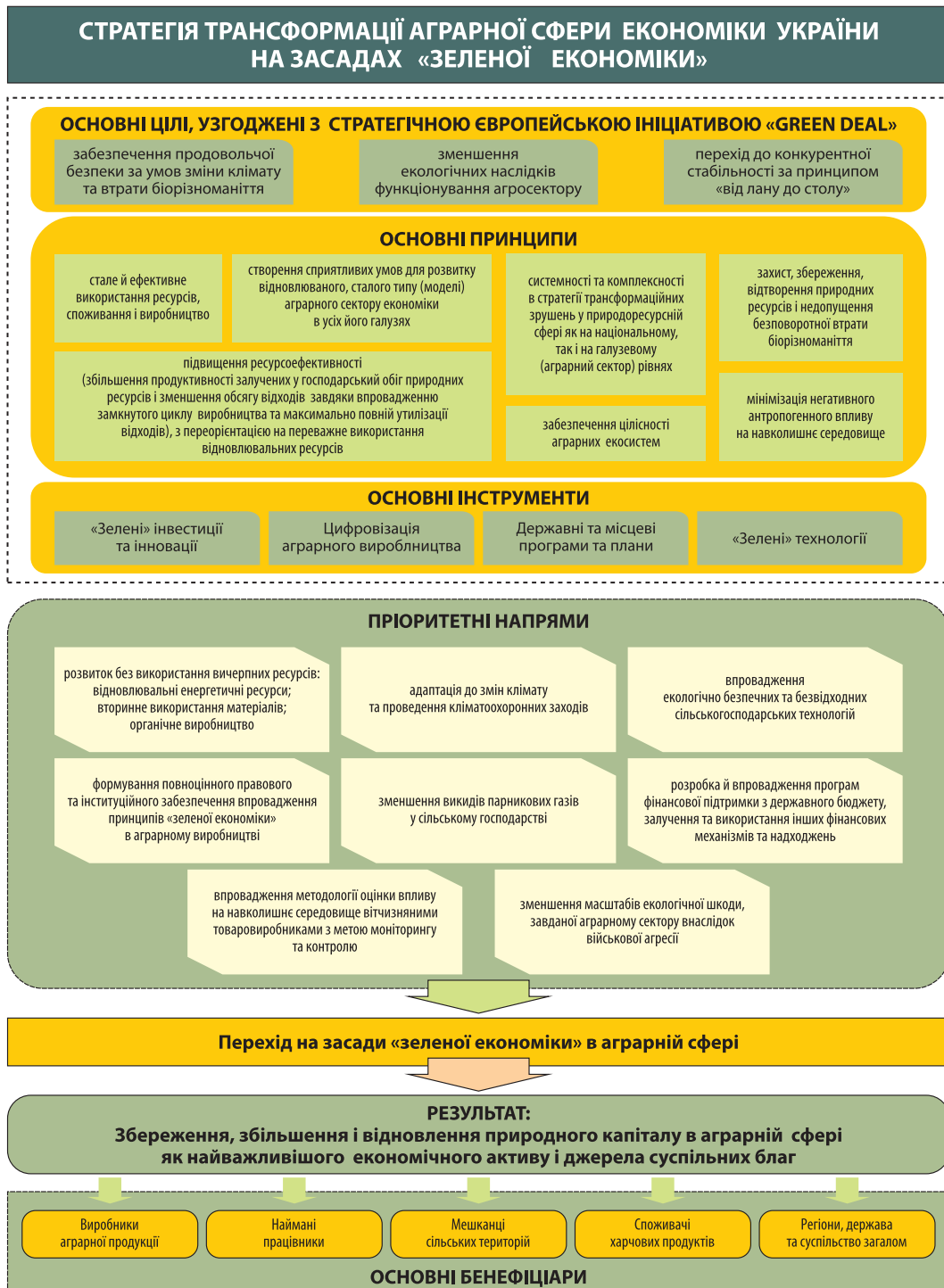

Рис. 2. Стратегія трансформації аграрної сфери на засадах «зеленої економіки»

ції «зеленої економіки» в функціонування галузі.

Вироблення стратегії та контроль за її реалізацією повинні передбачати формування очікуваних результатів за усіма стратегічними пріоритетами. Ця мета передбачає досягнення конкретних цільових показників і виконання певних завдань. Аграрний бізнес повинен враховувати цілі ЄЗК у процесі стратегічного планування свого розвитку, спираючись на національну специфіку розвитку аграрного сектору України та відштовхуючись від існуючих позицій. Орієнтирами екологізації аграрного виробництва має стати підвищення рівня продовольчої безпеки, збільшення ефективності використання ресурсів, як екологічної, так і економічної, зменшення енергетичної залежності, підвищення експортного потенціалу галузі та національної економіки загалом.

На *рис. 3* узагальнено цільові індикатори, визначені стратегічними та програмними документами України, а також Європейським Зеленим Курсом щодо впровадження принципів «зеленої економіки» у сфері аграрного виробництва.

Впровадження концепції «зеленої економіки» у практичну діяльність суб'єктів аграрного сектору потребуватиме залучення значних фінансових ресурсів, за рахунок коштів як державного, так і приватного сектору. В рамках реалізації ЄЗК Європарламентом прийнято рішення щодо спрямування на екологічні програми 30% прямих дотацій фермерам. Окрім того, 35% аграрного бюджету в ЄС буде спрямовано на збереження навколишнього середовища на сільських територіях. Усього за 7 років Євросоюз планує вкласти в «озеленення» агропромислового виробництва 387 млрд євро. Для порівняння, в Україні

ЦІЛЬОВІ ІНДИКАТОРИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПРИНЦИПІВ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ» ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Скорочення використання небезпечних пестицидів	на 50%
Скорочення використання антибіотиків у тваринництві	на 50%
Розширення частки органічного виробництва від загального виробництва	до 25%
Зменшення використання добрив	на 20%
Рекультивация земель	не менше 4,3 тис. га
Збільшення площі заліснення території	до 17%
Частка площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) у загальній території країни	15,8%
Збільшення обсягів використання відновлюваних і альтернативних джерел енергії	на 55%
Зменшення викидів парникових газів	<60% обсягу у 1990 р.

Рис. 3. Цільові індикатори імплементації принципів «зеленої економіки» та Європейського Зеленого Курсу в аграрному секторі

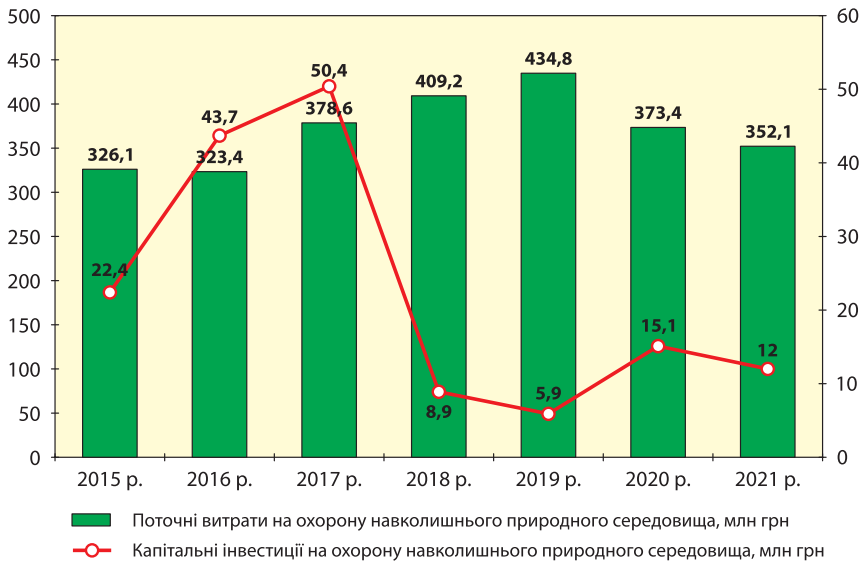
Примітка: систематизовано автором.

вся держпідтримка АПК – 4 млрд грн на 2021 р. [21]. Нинішні тенденції фінансування природоохоронних заходів у сільському господарстві демонструють невтішні тенденції (рис. 4).

Разом із тим, за оцінками експертів, обсяг необхідних українському АПК інвес-

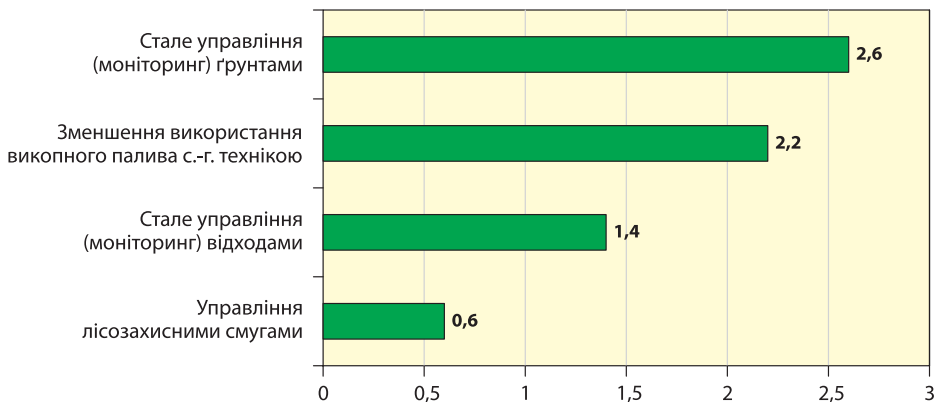
тицій у рамках впровадження «Європейського Зеленого Курсу» є значно більшим (рис. 5).

Система фінансування заходів щодо забезпечення екологізації аграрної економіки формуватиметься за рахунок таких джерел, як Державний бюджет України та місцеві

Рис. 4. Динаміка фінансування природоохоронних заходів у сільському господарстві України, млн грн

Примітка: побудовано за даними [22].

Рис. 5. Обсяг інвестицій, необхідний для здійснення заходів у рамках впровадження Європейського Зеленого Курсу, млрд грн

Примітка: побудовано за даними [23].

бюджети; екологічні фонди; власні кошти аграрного бізнесу; вітчизняні та іноземні інвестиції; інші позабюджетні кошти.

ВИСНОВКИ

Засади трансформації аграрного сектору в напрямі «зеленої економіки» слід розглядати в контексті реалізації таких стратегічних пріоритетів: розвиток без використання вичерпних ресурсів; адаптація до змін клімату та проведення кліматоохоронних заходів; впровадження екологічно безпечних та безвідходних сільськогосподарських технологій; зменшення викидів парникових газів у сільському господарстві; формування повноцінного правового та інституційного забезпечення впровадження принципів «зеленої економіки» в аграрному виробництві; розробка й впро-

вадження програм фінансової підтримки з державного бюджету, а також залучення та використання інших фінансових механізмів та надходжень; впровадження методології оцінки впливу на навколишнє середовище вітчизняними товаровиробниками з метою здійснення моніторингу та контролю; зменшення масштабів екологічної шкоди, завданої аграрному сектору внаслідок військової агресії. Сукупність цих напрямів охоплює практично всі напрями розвитку аграрної сфери економіки України та виступає пріоритетом реалізації політики впровадження концепції «зеленої економіки» в функціонування галузі. Окреслені стратегічні орієнтири мають постати в основі обґрунтування й прийняття єдиної стратегії розвитку аграрного сектору і сільських територій України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Sustainable development in the European Union. Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. 366 p.
2. Пищенко О.В. Імперативи розвитку «зеленої економіки» в аграрному секторі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 2. С. 286–290. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2020-280-2-51>
3. Ходаківська О.В. Екологізація аграрного виробництва: моногр. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2015. 350 с.
4. Ходаківська О.В. Екологізація аграрного виробництва: сучасні виклики та перспективи розвитку. *Економіка АПК*. 2015. № 5. С. 43–47.
5. Ходаківська О.В., Шпикуляк О.Г., Супрун О.М. Інститути «зеленої економіки» у забезпеченні сталого розвитку агросектору: теоретичний вимір. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 7. С. 13–18.
6. Купінець Л.Є. Україна в «зелених» трансформаціях агропродовольчого сектору країн Східного партнерства: виклики та можливості. *Економічні інновації*. 2019. Т. 21. Вип. 2 (71). С. 43–58.
7. Kovalchuk S. and Krawchuk A. The impact of global challenges on «green» transformations of the agrarian sector of the eastern partnership countries. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5. N 1. P. 87–97. DOI: [10.30525/2256-0742/2019-5-1-87-95](https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-1-87-95).
8. Гонта Д., Кирилюк Є., Прошаликіна А., Риженко Н. Формування складників національної біо-економіки України в умовах прискорення науково-технічного прогресу: моногр. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2020. 233 с.
9. Яцук І.П., Моклярчук Л.І., Ліщук А.М., Романова С.А. Інноваційний розвиток сільського господарства за використання індикаторів «зеленого зростання». *Агроекологічний журнал*. 2019. № 2. С. 6–16. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2019.174011>
10. Нагорнюк О.М., Палапа Н.В., Темченко В.В. Значення матеріально-технічного забезпечення технологій органічного виробництва для екобезпеки агросфери України. *Агроекологічний журнал*. 2019. № 4. С. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.4.2019.189452>
11. Krugman P. Building a Green Economy. URL: <https://www.nytimes.com/2010/04/11/magazine/11Economy-t.html>
12. Cameron A. and Clouth S. A Guidebook to the Green Economy. *Green Economy, Green Growth, and Low-Carbon Development — history, definitions and a guide to recent publications*. 2012. Is. 1. 64 p.
13. Selwyn B. A green new deal for agriculture: for, within, or against capitalism? *The Journal of Peasant Studies*. 2021. N 48 (4). P. 778–806. DOI: [10.1080/03066150.2020.1854740](https://doi.org/10.1080/03066150.2020.1854740).
14. Jezierska-Thöle A., Gwiażdzińska-Goraj M. and Dudzińska M. Environmental, Social, and Economic Aspects of the Green Economy in Polish Rural Areas — A Spatial Analysis. *Energies*. 2022. N 15 (9). P. 3332. DOI: [10.3390/en15093332](https://doi.org/10.3390/en15093332).
15. Державна політика сталого розвитку на засадах «зеленої» економіки: аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1237/>
16. Зайцев Ю.О., Собко В.І., Кожевникова В.Л. та ін. Класифікація процесів, що спричиняють деградацію земельних угідь. *Агроекологічний журнал*. № 3. 2022. С. 150–159. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.3.2022.266420/>

17. Ґрунтові ресурси України: сучасний стан, деградація, охорона. *Agropolit*. URL: <https://agropolit.com/infographics/view/93>
18. Ukraine's greenhouse gas inventory 1990–2018 Annual National Inventory Report for Submission under the United Nations Framework Convention on Climate Change and the Kyoto Protocol. Kyiv, 2020. URL: <https://unfccc.int/ru/node/228016>.
19. Національний кадастр антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990–2019 роки. URL: https://mepg.gov.ua/files/docs/klimatychna_polityka/Ukraine_NIR_2021.pdf
20. Проєкт національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990–2020 роки. URL: https://mepg.gov.ua/files/docs/klimatychna_polityka_Ukraine_NIR_2022_draft.pdf
21. Мосій О., Бревус В., Пономар В. Впровадження європейського досвіду використання енергоощадних технологій малими і середніми підприємствами в Україні. *Інноваційні засади управління підприємствами в умовах сталого розвитку*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 25 берез. 2016 р.). 2016. С. 73–74.
22. Довкілля України: статистичний збірник / за ред. О.М. Прокопенко. Київ: Державна служба статистики, 2021. 225 с.
23. Кучер М. Імплементация Європейського «зеленого курсу» в інтересах українського аграрного сектору. URL: <https://agropolit.com/blog/458-implementatsiya-yevropeyskogo-zelenogo-kursu-v-interesah-ukrayinskogo-agrarnogo-sektoru>

REFERENCES

1. Sustainable development in the European Union. (2021). Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context. Luxembourg: Publications Office of the European Union [in English].
2. Pyschenko, O.V. (2020). Imperatyvy rozvytku «zelenoi ekonomiky» v aharnomu sektori [Imperative development of the «green economy» in the agricultural sector]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu — Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, 2, 286–290. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2020-280-2-51> [in Ukrainian].
3. Khodakivska, O.V. (2015). *Ekolohizatsiia aharnoho vyrobnytstva [Greening of agricultural production]*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Khodakivska, O.V. (2015). Ekolohizatsiia aharnoho vyrobnytstva: suchasni vykyky ta perspektyvy rozvytku [Greening of agricultural production: modern challenges and development prospects]. *Ekonomika APK — Economy of agro-industrial complex*, 5, 43–47 [in Ukrainian].
5. Khodakivska, O.V., Shpykuliak, O.H. & Suprun, O.M. (2017). Instytut «zelenoi ekonomiky» u zabezpechenni staloho rozvytku ahrosektora: teoretychnyi vymir [Institutes of «green economy» in ensuring sustainable development of the agricultural sector: theoretical dimension]. *Biznes-Inform — Business-Inform*, 7, 13–18 [in Ukrainian].
6. Kupinets, L.E. (2019). Ukraina v «zelenykh» transformatsiiah ahropodovolchoho sektoru krain Skhidnoho partnerstva: vykyky ta mozhlyvosti [Ukraine in the «green» transformations of the agri-food sector of the Eastern Partnership countries: challenges and opportunities]. *Ekonomichni innovatsii — Economic innovations*, 21, 2 (71), 43–58 [in Ukrainian].
7. Kovalchuk, S. & Kravchuk, A. (2019). The impact of global challenges on "green" transformations of the agrarian sector of the eastern partnership countries. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5 (1), 87–97. DOI: [10.30525/2256-0742/2019-5-1-87-95](https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-1-87-95) [in English].
8. Gonta, D., Kirilyuk, E., Proshchalykina, A. & Ryzhenko, N. (2020). *Formuvannia skladnykiv natsionalnoi bioekonomiky Ukrainy. umovakh pryskorennia naukovo-tekhnichnoho prohresu [Formation of the components of the national bioeconomy of Ukraine in conditions of acceleration of scientific and technical progress]*. Cherkasy [in Ukrainian].
9. Yatsuk, I.P., Mokliarchuk, L.I., Lishchuk, A.M. & Romanova, S.A. (2019). Innovatsiyni rozvytok silskoho hospodarstva za vykorystannia indyikatoriv «zelenoho zrostantia» [Innovative development of agriculture using «green growth» indicators]. *Ahroekolohichnyi zhurnal — Agroecological journal*, 2, 6–16. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2019.174011> [in Ukrainian].
10. Nahorniuk, O.M., Palapa, N.V. & Temchenko, V.V. (2019). Znachennia materialno-tekhnichnoho zabezpechennia tekhnolohii orhanichnoho vyrobnytstva dlia ekobezpeky ahrosfery Ukrainy [The importance of material and technical support of organic production technologies for the eco-security of the agricultural sector of Ukraine]. *Ahroekolohichnyi zhurnal — Agroecological journal*, 4, 42–49. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.4.2019.189452> [in Ukrainian].
11. Krugman, P. (2010). Building a Green Economy. URL: <https://www.nytimes.com/2010/04/11/magazine/11-Economy-t.html> [in English].
12. Cameron, A. & Clouth, S. (2012). A Guidebook to the Green Economy. *Green Economy, Green Growth, and Low-Carbon Development — history, definitions and a guide to recent publications*, 1, 64 [in English].
13. Selwyn, B. (2021). A green new deal for agriculture: for, within, or against capitalism? *The Journal of Peasant Studies*, 48 (4), 778–806. DOI: [10.1080/03066150.2020.1854740](https://doi.org/10.1080/03066150.2020.1854740) [in English].
14. Jezierska-Thöle, A., Gwiazdzinska-Goraj, M. & Dudzińska, M. (2022). Environmental, Social, and Economic Aspects of the Green Economy in Polish Rural Areas—A Spatial Analysis. *Energies*, 15 (9), 3332. DOI: [10.3390/en15093332](https://doi.org/10.3390/en15093332) [in English].
15. National Institute of Strategic Studies (2013). *Derzhavna polityka staloho rozvytku na zasadakh «zelenoi» ekonomiky: analitychna zapyska [State policy of sustainable development on the basis of the «green»*

- economy: analytical note*]. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1237/> [in Ukrainian].
16. Zaitsev, Yu.O., Sobko, V.I., Kozhevnikova, V.L. et al. (2022). Klasyfikatsiia protsesiv, shcho sprychyniaut dehradatsiiu zemelnykh uhid [Classification of processes causing land degradation]. *Ahroekolohichnyi zhurnal — Agroecological journal*, 3, 150–159. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.3.2022.266420/> [in Ukrainian].
  17. Gruntovi resursy Ukrainy: suchasnyi stan, dehradatsiia, okhrona [Soil resources of Ukraine: current state, degradation, protection]. (2019). *Ahropolit — Agropolit*. URL: <https://agropolit.com/infographics/view/93> [in Ukrainian].
  18. Ukraine's greenhouse gas inventory 1990–2018. (2020). Annual National Inventory Report for Submission under the United Nations Framework Convention on Climate Change and the Kyoto Protocol. Kyiv. URL: <https://unfccc.int/ru/node/228016> [in English].
  19. Natsionalnyi kadastr antropohennykh vykydiv iz dzherel ta absorbtzii pohlynachamy parnykovykh haziv v Ukraini za 1990–2019 roky [National inventory of anthropogenic emissions from sources and absorption by sinks of greenhouse gases in Ukraine for 1990–2019]. (2021). URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/klimatychna_polityka/Ukraine_NIR_2021.pdf [in Ukrainian].
  20. Proiekt natsionalnoho kadastru antropohennykh vykydiv iz dzherel ta absorbtzii pohlynachamy parnykovykh haziv v Ukraini za 1990–2020 roky [Project of the national inventory of anthropogenic emissions from sources and absorption by sinks of greenhouse gases in Ukraine for 1990–2020]. (2022). URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/klimatychna_polityka/Ukraine_NIR_2022_draft.pdf [in Ukrainian].
  21. Mosii, O., Brevus, V. & Ponomar, V. (2016). Vprovadzhenia yevropeiskoho dosvidu vykorystannia enerhooshchadnykh tekhnolohii malymy i serednimy pidpriemstvamy v Ukraini [Implementation of European experience in the use of energy-saving technologies by small and medium-sized enterprises in Ukraine]. *Innovatsiyni zasady upravlinnya pidpriemstvamy v umovakh staloho rozvytku: Materialy V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Innovative principles of enterprise management in conditions of sustainable development: Proceedings of the 5th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference]*. (pp. 73–74). Ternopil [in Ukrainian].
  22. Prokopenko, O.M. (Ed.). (2021). *Dovkillya Ukrainy: statystychnyy zbirnyk [Environment of Ukraine: statistical collection]*. Kyiv [in Ukrainian].
  23. Kucher, M. (2021). *Implementatsiia Yevropeiskoho «zelenoho kursu» v interesakh ukrainskoho ahrarnoho sektoru [Implementation of the European «green course» in the interests of the Ukrainian agricultural sector]*. URL: <https://agropolit.com/blog/458-implementatsiya-yevropeyskogo-zelenogo-kursu-v-interesah-ukrayinskogo-agrarnogo-sektoru> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції журналу 09.12.2022